

Preek over Genesis 4:16-24 en 5:21-24

Broeders en zusters, gemeente van onze Heer Jezus Christus,

In de bijbelgedeelten die we zojuist gelezen hebben komen we twee mensen tegen. Namen uit een ver verleden. Namen van het allereerste begin. De tijd van voor de zondvloed. Het is opmerkelijk dat het bijbelboek Genesis meteen al twee lijnen lijkt te schetsen. De lijn van Kaïn die loopt tot Lamech en de lijn van Set met Henoeh en Noach. Twee soorten mensen. Ik weet niet hoe u dat opvat, maar het voelt altijd een beetje ongemakkelijk, zo'n tweedeling. Onze geschiedenis staat vol met allerlei varianten van zo'n tweedeling, Vrije of slaaf, rijk of arm, boer of knecht, man of vrouw, blank of zwart, christen of niet-christen. Het is natuurlijk lekker overzichtelijk om de wereld zo in te delen. Maar het roept toch altijd een beetje het gevoel op van 'eigen volk eerst'. Wij tegenover zij. Wij veilig binnen de kerkmuren. En aan de andere kant van de muur de boze wereld.

Maar toch moeten we ook weer niet ontkennen dat er vanaf het begin van de mensheid zich twee lijnen ontwikkelen. Laten we ze maar noemen naar de hoofdrolspelers van vanmorgen. Een lijn met Lamech en een lijn met Henoeh. Lamech de man van wraak, Henoeh de man die wandelde met God.

Wat we wel even goed in de gaten moeten houden is dat in beide geslachtslijnen beide namen voorkomen. Kaïn heeft een nakomeling Lamech (4:23), die man die om wraak riep, maar ook in de geslachtslijn van Set komen we een Lamech tegen, nl. de vader van Noach.

En andersom, in de lijn van Set komen we een Henoeh tegen, de man die wandelde met God, maar ook Kaïns zoon heet Henoeh, naar deze zoon wordt zelfs een stad genoemd.

Dat maakt het allemaal wel een beetje ingewikkelder, maar het is me nu dus te doen om Lamech de nakomeling van Kaïn, de man die riep om wraak en Henoeh de nakomeling van Set die wandelde met God.

Twee lijnen. Een lijn van kiezen tegen God en een lijn van leven met God. Die eerste lijn, de lijn van Kaïn begint al niet best. Kaïn vermoord zijn broer en wordt door God vervloekt. Hij zal als een zwerver en een vluchteling op aarde zijn. Hij ging wonen in het land Nod, weg van het aangezicht des HEREN. Weg bij God, dat is typerend voor

de familie Kaïn. Een leven op zichzelf, een leven voor zichzelf, een leven los van God. De familie Kaïn ontplooit zich, er wordt een stad gebouwd genoemd naar Kaïns zoon. Kaïns familie krijgt grote kuddes, en bovendien doen ze aan muziek en metaalbewerking. En zo zien we dat cultuur, kunst en economie gebruikt werden om eigen naam groot te maken. Daarmee moeten we natuurlijk wel duidelijk zeggen dat cultuur, kunst en economie op zich niet fout zijn. In de eredienst van God zal later ook muziek gebruikt worden en de tabernakel is ook vervaardigd door handwerklieden met creatieve gaven. En ook handel bedrijven is natuurlijk niet fout. In Spreuken 31 wordt de ondernemende vrouw geprezen die handel bedrijft, handenarbeid verricht en haar personeel aanstuurt. Al deze dingen zijn niet fout, daar mag voluit gebruik van gemaakt worden. Maar hoe gaan we er mee om? Om wiens eer gaat het? Daar zit het verschil. En bij de familie Kaïn was dat duidelijk. Men zocht eigen eer. Ikke selluf, ik heb God niet nodig. En straks in Genesis 6 lezen we hoe alles wegspoelt bij het water van de zondvloed. Kaïns stamboom loopt uit op de dood. Wie zonder God leeft en alleen maar standbeelden voor zichzelf neerzet, en geen hoger doel heeft dan het hier en nu is beklagenswaardig. Want je hebt ook niet meer om voldoening uit te halen dan het hier en nu.

Die naar menselijke maatstaven succesvolle lijn van Kaïn loopt uit op Lamech. In hem komt het kwaad van Kaïn tot een climax. We weten niet veel van hem. Behalve dat het kwaad dat bij Kaïn al zichtbaar was, bij Lamech ten volle tot uitbarsting komt. Lamech, een macho. Hij heeft aan één vrouw niet eens genoeg. Daarom neemt hij er twee, Ada en Silla. Hij laat niet met zich spotten. Eén van de eerste gedichten in de bijbel is van hem. Een wraaklied. *Ik sloeg een man dood om mijn wonde, een knaap om mijn striem. Want Kaïn wordt zeventvoudig gewroken, maar Lamech zevenenzeventig maal.*

Wat een verschil met de latere wetgeving van Israel. Oog om oog, tand om tand. Een wetgeving die bedoeld was om te voorkomen dat types als Lamech eigen rechter zouden gaan spelen. Deze wetgeving heeft God aan zijn volk gegeven om het kwaad juist in te dammen. Straf niet harder dan nodig en wees eerlijk in je rechtspraak. Niet leven om een oog, of leven om een wond zoals Lamech deed. Maar oog om oog. Het is recht om met gelijke munt terug te betalen en het kwaad niet te laten escaleren. En het verschil is nog groter als we Lamechs houding vergelijken met de Here Jezus. Waar Lamech zich zevenenzeventig maal wreekt, predikt Jezus vergeving. Zeventig

maal zeven maal! Jezus gaat verder dan de wet. Bij oog om oog zal er wel recht gedaan worden aan slachtoffers, maar er vindt geen herstel in relatie plaats. Wil er werkelijk herstel zijn, dan zal er vergeving moeten plaatsvinden, verzoening. In dat ene woordje is de hele bijbelse boodschap samen te vatten. God wil verzoening. Tussen God en mens. En tussen mensen onderling. Daarom raadt het Nieuwe Testament gelovigen ook af om bij onderlinge conflicten naar de aardse rechter te gaan. Een rechter kan wel doen wat eerlijk is. Oog om oog, tand om tand. Maar daarmee wordt nooit een relatie herstelt. Dat kan alleen als partijen zich werkelijk verzoenen met elkaar.

Bij Lamech lag dat anders. Geen verzoening maar wraak. En die wraak van Lamech is buiten elke proportie. Voor een wond of een schrammetje helpt hij je al om zeep. En hij is er nog trots op ook. Geen enkel respect voor het leven van een ander. Lamech, de egoïst, de eigen rechter, die bikkelhard over lijken gaat.

Nu zullen wij ons niet gelijk als deze Lamech gedragen. Maar wees eerlijk, zit het ons ook niet in het bloed. Terugmeppen als jou iets wordt aangedaan. Jezelf zo sterk mogelijk maken om te voorkomen dat we onder de voet worden gelopen. Successen behalen over de rug van een ander. Er zit misschien wel meer 'Lamech' in ons, dan we op het eerste gezicht beseffen.

Maar er is ook een tweede lijn. De lijn van Set waarin we ook Henoeh tegenkomen. Set, het betekent zoiets als 'plaatsvervanger'. Abel, z'n broer, is om het leven gebracht door Kaïn. Z'n ouders, Adam en Eva, hebben in hem een plaatsvervanger voor Abel gezien. *God heeft mij een andere zoon gegeven* riep Eva uit. Letterlijk staat er: God heeft een ander zaad gegeven. Hetzelfde woord als in de moederbelofte. Het zaad van de vrouw zal de slang de kop vermorzelen. Adam en Eva hebben weer hoop. Abel is dood, Kaïn verstoten, maar met deze nakomeling zal er weer nieuwe hoop zijn op herstel. God had immers beloofd dat er een nakomeling van Adam en Eva zou komen die verlossing zou brengen. De lijn van Kaïn loopt dood, maar deze lijn opent een weg naar de toekomst. Misschien dat door deze nakomeling een eerste aanzet mag worden gegeven om het kwaad te vermorzelen. Ook Set krijgt een zoon: Enos. De betekenis hiervan is 'mens', maar dan vooral de zwakke, sterfelijke mens. Denk maar aan Psalm 8:5: *wat is de mens, dat Gij zijner gedenkt, en het mensenkind, dat Gij naar hem omziet. Wat steekt het schril af, bij die*

sterke familie van Kaïn. Kaïn's familie, die zichzelf een naam verwierf, steden bouwde en uitvindingen deed. En kijk dan wat er over die zwakke familie van Set gezegd wordt in 4:26:

Toen begon men de naam des HEREN aan te roepen. Hebben ze niets beters te doen dan kerkdiensten houden?

Wat een verschil, de macho's van de familie Kaïn en de watjes van de familie Set. De doe-het-zelver Kaïn tegenover de afhankelijke Set. Kaïn die zichzelf beschermt door een stad te bouwen, Set die in God een schuilplaats vindt. Voor de oppervlakkige kijker stelt het allemaal niet zoveel voor. Maar voor wie met andere ogen kijkt, met geestelijke ogen, zal het duidelijk zijn. Want in die lijn van Set komen we ook onze andere hoofdrolspeler tegen. Henoeh. Van hem worden geen grote daden beschreven. Hij bouwde geen steden, deed geen grote uitvindingen. Zijn CV bestond niet uit grote daden, hij stond ergens anders om bekend: Henoeh wandelde met God! Wat een erfenis laat deze Henoeh na. Zou u dat ook niet willen? Zou u later ook niet zo herinnerd willen worden?

Tsjonge, als ze dat nu eens van mij zouden zeggen, later. We herinneren zijn naam niet vanwege z'n grote werken, z'n uitvindingen, maar we herinneren z'n wandel, z'n wandel met God. Iemand zei eens: als je later herinnerd wil worden als iemand die met God wandelt, dan moet je er vandaag mee beginnen.

Henoeh stond zo bekend. En daarom, ook dat wonderlijke einde van z'n leven hier op aarde. God nam hem op. Voor zover wij weten is dit maar bij twee mensen gebeurd is de geschiedenis. Henoeh en Elia. Twee mensen die niet zijn gestorven maar zo in de hemel zijn opgenomen. Henoeh wandelde met God. Hij hoefde niet door de dood heen, hij wandelde als het ware zo de hemel in. De Hebreeënbrief getuigt van Henoeh dat hij Gode welgevallig is geweest. Want, zegt de brief dan, wie tot God komt moet geloven, dat Hij bestaat en een beloner is voor wie Hem ernstig zoeken. Dat kenmerkte Henoeh. Hij zocht God ernstig!

Wat een verschil. Twee lijnen. De lijn van Kaïn, die uitliep op Lamech, wiens wonden en schrammetjes om wraak riepen en keer op keer de dood voortbrachten. En de lijn van Set, Enos, Henoeh en Noach. Die lijn heeft toekomst. Aan het eind van die lijn zie je een mens die precies het tegenovergestelde is van Lamech. Tegenover het lied van de wraak van Lamech staat het lied van de lijdende Knecht van Jesaja:

Nochtans, onze ziekten heeft hij op zich genomen, en onze smarten gedragen, wij

echter hielden hem voor een geplaagde, een door God geslagene een verdrukte. Maar omze overtredingen werd hij doorboord, om onze ongerechtigheden verbrijzeld; de straf die ons de vrede aanbrengt was op hem, en door zijn striemen is ons genezing geworden.

Lamech slaat er op los, zijn striemen worden bloedig gewroken. Jezus, de nakomeling uit die andere lijn laat zich juist wonden en striemen toebrengen om ons te genezen: *Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen.* Hij stopt die eindeloze keten van wraak op wraak door verzoening tot stand te brengen. Hij neemt alles wat ons van onze oorspronkelijke bestemming af heeft gebracht mee naar het kruis, mee de dood in en brengt zodoende bevrijding tot stand.

We zijn begonnen met twee lijnen te schetsen. De lijn van de dood en de lijn van het leven. De lijn van de wraak van Lamech en de lijn van de wandel met God van Henoch. Wat een contrast. De lijn van Lamech eindigt in het oordeel van de zondvloed. De lijn van de wandel met God wordt door God gered uit de zondvloed. Want ook van Noach wordt gezegd dat hij met God wandelt.

Vanaf de alle eerste bladzijden van de bijbel wordt ons een spiegel voorgehouden vanmorgen. Er is een lijn naar het leven en een lijn naar de dood. Een lijn met God en een lijn zonder God. Een lijn die de mens zelf centraal zet en een lijn die God centraal zet. We hebben ook gezien dat God niet toelaat dat het kwaad maar blijft voortwoekeren. De toenmalige wereld werd weggespoeld door het water van de zondvloed. God kan het niet aanzien dat het kwaad zal winnen. Met Noach en zijn gezin werd een nieuwe start gemaakt. De ark bood voor hen een veilige bescherming terwijl het oordeel zich voltrok.

Deze ark staat model voor het verlossingswerk van de Here Jezus. Wie schuilt in de ark was veilig voor het oordeel. Wie schuilt achter het kruis is veilig voor het oordeel. Dat kruis van Gods Zoon getuigt van Gods onnoemelijke liefde. Er is een nieuwe weg gecreëerd.

Hoewel Genesis 4 en 5 ons dus twee wegen voorhouden mogen we dus niet in het 'wij-zij denken' blijven hangen. Want zolang we hier zijn is het genadetijd. Mensen die nu nog 'van God los' zijn, kunnen zich bekeren. En voor mensen die met God leven geldt dat ze niet genoegzaam achterover mogen leunen en zich koesteren in het feit dat zij een geweldige erfenis gaan ontvangen, terwijl er buiten nog mensen

zijn die deze erfenis dreigen te missen. God gaf Zijn Zoon uit liefde voor de wereld. Het is Zijn allerdiepste verlangen dat ieder mens Hem leert kennen en zich bekeert vanaf de weg die naar de dood leidt, naar de weg die naar het leven leidt. Die lijn die naar het leven leidt is een open lijn. Er is een aanbod van genade. En net zoals Noach zijn tijdgenoten bleef wijzen op de ark totdat hij naar binnen moest gaan, zullen wij onze tijdgenoten moeten blijven wijzen op het kruis zolang we kunnen.

Nu kun je uit de geschiedenis van vandaag concluderen dat de grens tussen leven en dood werd bepaald door je stamboom. Je zult maar van Kaïn afstammen, dan sta je mooi aan de verkeerde kant. Of andersom, mooi mazzel als je jezelf tot een nakomeling van Set mag rekenen. Ik denk dat dit veel te kort door de bocht is. Ik lees nergens in de bijbel dat er sprake is van een automatisme. Het komt altijd aan op persoonlijke keuzes maken. Het is wel zo dat de verkeerde keuze van een voorouder, doorwerkt in zijn nageslacht. Dat zien we bij Kaïn en dat zien we ook om ons heen. Als vaders en moeders het geloof in Christus loslaten of minder serieus nemen dan kan dat niet anders dan dat het gevolgen heeft voor hun nageslacht. Je bent in die zin echt niet alleen maar verantwoordelijk voor jezelf. Jouw onverschilligheid kan grote gevolgen hebben voor je kinderen en de daar op volgende geslachten. Daar moet ik de vaders en moeders in de gemeente wel op wijzen. Besef dat jouw onverschilligheid gevolgen voor de eeuwige bestemming van je kinderen en kleinkinderen kan hebben.

Iemand zei eens dat die herder uit de gelijkenis van Jezus, van wie één van z'n honderd schapen was weggelopen niet alleen dat ene schaap in gedachten had, maar ook alle jongen die het dier in z'n leven nog zal krijgen. God kijkt verder en ik denk dat wij dat ook moeten doen. De gevolgen van het afdwalen van één persoon kunnen generaties lang doorwerken.

Vanmorgen hebben we in het allereerste begin van de bijbel al gezien dat er twee lijnen zijn. Een lijn van Lamechs familie. Lamech wiens wonden zo nodig gewroken moesten worden. En die andere lijn die uitkomt bij Jezus, wiens wonden genezing en vergeving bewerken. Een geweldig contrast. Maar ook een confronterende spiegel. Wat wil jij? Waar ga je voor, waar kies je voor? Toen Mozes aan het eind van z'n leven het volk Israel toesprak was dat ook uit zijn oproep:

Ik neem heden de hemel en de aarde tegen u tot getuigen; het leven en de dood stel

ik u voor, de zegen en de vloek; kies dan het leven, opdat gij leeft, gij en uw nageslacht, door de HERE, uw God lief te hebben, naar zijn stem te luisteren en Hem aan te hangen, want dat is uw leven en waarborg (Deut.30)!

Kies dan het Leven!

Amen

Januari 2014
G.P. Hartkamp
Wapenveld